

## ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ (εκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά)

Με αφορμή την έκθεση έργων ζωγραφικής του Γιώργου Γουναρόπουλου στον εκθεσιακό χώρο Villa Bianca (17 Σεπτεμβρίου - 19 Οκτωβρίου 2001) στα πλαίσια των εκδηλώσεων «36° Δημήτρια»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα<sup>1</sup> με τίτλο: «Γνωριμία με τη ζωή και το έργο του ζωγράφου Γιώργου Γουναρόπουλου» δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της επίσκεψης μαθητών/τριών δημοτικών σχολείων<sup>2</sup> στην έκθεση «Γιώργος Γουναρόπουλος» στον εκθεσιακό χώρο Villa Bianca (17 Σεπτεμβρίου - 19 Οκτωβρίου 2001) στα πλαίσια των εκδηλώσεων «36° Δημήτρια». Η περιοδικότητα της παραπάνω έκθεσης δεν μειώνει τη χρησιμότητα και δεν υποκλείει την εφαρμογή της διδακτικής πρότασης που προβάλλεται για μια δημιουργική επίσκεψη στην πινακοθήκη με κύριο χαρακτηριστικό την μετάβαση από το παιδί - θεατή στο παιδί - δημιουργό.

Ειδικότερα, οι επιδιωκόμενοι στόχοι με την επίσκεψη των μαθητών/τριών στην έκθεση «Γιώργος Γουναρόπουλος» είναι:

- Η γνωριμία της ζωής, του έργου και των εκφραστικών τρόπων του ζωγράφου με ερευνητικό τρόπο.
- Οι δημιουργικές εικαστικές δραστηριότητες από τα παιδιά με ερέθισμα τα έργα της τέχνης.
- Η παραγωγή αυθόρμητου προφορικού και γραπτού λόγου.

Η εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος περιλαμβάνει τρία διαδοχικά στάδια:

### Πριν την επίσκεψη

Δεν θεωρείται απαραίτητη η γνωριμία των παιδιών με τη ζωή και το έργο του ζωγράφου πριν την επίσκεψη στην πινακοθήκη για να μην χαθεί το στοιχείο της έκπληξης και η μαγεία της ανακάλυψης. Ωστόσο, τα παιδιά στις ομάδες τους μπορούν να γράψουν επιστολή στον/στην υπεύθυνο της πινακοθήκης, στην οποία θα αναφέρεται η επιθυμία να επισκεφτούν το μουσείο, ο χρόνος, η διάρκεια και ο σκοπός της επίσκεψης. Εναλλακτικά μπορεί να γραφτεί ένας φανταστικός τηλεφωνικός διάλογος με το ίδιο περιεχόμενο. Μία από τις επιστολές ταχυδρομείται στην πινακοθήκη. Ακόμα γίνεται μια πρώτη προσπάθεια ορισμού της λέξης «πινακοθήκη». Διαβάζονται ορισμοί από τα διαθέσιμα λεξικά και συζητούνται. Τα παιδιά γράφουν και ανακοινώνουν τους δικούς τους ελεύθερους

ορισμούς που μπορούν να έχουν χιουμοριστικό χαρακτήρα. Παίζονται διάφορα «γλωσσικά» παιχνίδια με τη λέξη «πινακοθήκη»: τα παιδιά βρίσκουν σύνθετες ή λέξεις της ίδιας οικογένειας, δημιουργούν αστείες σύνθετες λέξεις που δεν υπάρχουν, γράφουν προτάσεις με απίθανες χρήσεις της πινακοθήκης (όλες οι ιδέες είναι αποδεκτές), φτιάχνουν το όνομα της πινακοθήκης που θα επισκεφτούν κόβοντας και κολλώντας λέξεις ή γράμματα από τίτλους εφημερίδων.

Θεωρείται χρήσιμο να ενημερωθούν και να προετοιμαστούν τα παιδιά για την ιδιαίτερη συμπεριφορά που πρέπει να επιδείξουν στην πινακοθήκη. Με ερέθισμα τις ερωτήσεις του δασκάλου/ας: «Τι θα κάνουμε για να προλάβουμε τις καταστροφές;» ή «Τι θα κάνουμε για να μην ενοχλήσουμε τους άλλους επισκέπτες;» τα παιδιά στις ομάδες γράφουν επιγραμματικά (κατάλογοι οδηγιών) «Τι μπορούμε να κάνουμε στην πινακοθήκη» αλλά και «Τι δεν μπορούμε να κάνουμε» (θετικές και αρνητικές προτάσεις). Τα παιδιά γράφουν, οργανώνουν και παρουσιάζουν μικρά αυτοσχέδια θεατρικά δρώμενα με θέματα: «Δυο έργα τέχνης συζητούν για τα παθήματά τους», «Ο δύστροπος φύλακας της πινακοθήκης», «Τα φασαρτσίδικα παιδιά», κ.ά. Και ακόμα, τα παιδιά οργανώνουν στην τάξη μια απλή έκθεση ζωγραφικής με δικά τους έργα και προσκαλούν τα παιδιά της διπλανής τάξης. Η συμπεριφορά των παιδιών-επισκεπτών και τα προβλήματα που θα δημιουργηθούν χρησιμεύουν στην καλλιέργεια κατάλληλης συμπεριφοράς.

### Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης

Γίνεται το πρώτο πλησίασμα των έργων μέσα στην πινακοθήκη. Τα παιδιά, όλα μαζί, οδηγούνται από τον εκπαιδευτικό μπροστά σε κάποια από τα έργα και εκφράζουν τις πρώτες αυθόρμητες εντυπώσεις τους. Με απλές ερωτήσεις - ερεθίσματα μαθαίνουν να παρατηρούν, να εναισθητοποιούνται και να χαίρονται την τέχνη. Παρατηρούν, υποθέτουν, ανακαλύπτουν, φαντάζονται και εκφράζουν συναισθήματα. Ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει την έκφραση των πρώτων αυθόρμητων αντιδράσεων, δεσπολιάζει ο ίδιος τις κουβέντες των παιδιών και αποφεύγει

## Ίδεες και δοκιμές μέσα από την τάξη

την πολυλογία. Τα παιδιά μαθαίνουν να αποδέχονται το νέο και πρωτοποριακό και αποβάλουν τις προκαταλήψεις



- ✍ Κάνε μια περιγραφή του πίνακα. Τι βλέπεις;
- ✍ Περιγράψε το τοπίο; Ποια εντύπωση σου δίνει;
- ✍ Ποιες γραμμές κυριαρχούν; (ευθείες, καμπύλες, τεθλασμένες)
- ✍ Πού οδηγείται το μάτι του θεατή με την πρώτη ματιά;
- ✍ Πόσες γυναικείες μορφές υπάρχουν; Πού βρίσκονται;
- ✍ Τι κάνουν οι γυναικείες μορφές:
  - πετάνε       κολυμπούν       κοιμούνται
  - ονειροπολούν       σκέφτονται       .....
- ✍ Πώς θα χαρακτήριζες τις γυναικείες μορφές:
  - άγγελιοι       εξωγήινες υπάρξεις       γοργόνες
  - νεράιδες       γήινες υπάρξεις       .....
- ✍ Ποιο σημείο του γυναικείου σώματος φαίνεται να ενδιαφέρει το ζωγράφο;
- ✍ Ποια χρώματα κυριαρχούν σ' αυτό το έργο;
- ✍ Πώς θα χαρακτήριζες τα χρώματα:
  - σκοτεινά       γαλασιτερά       διαφανή
  - φωτεινά       απαλά       θαμπά
- ✍ Πώς είναι το νερό:
  - σκοτεινό       ήρεμο       ταραγμένο       διάφανο
- ✍ Πλησίασε στον πίνακα και κοίταξέ τον από πολύ κοντά. Τι βλέπεις;
- ✍ Από πού φωτίζεται η εικόνα; Ποια σχήματα δημιουργεί το φως;
- ✍ Είναι μέρα ή νύχτα; Πώς το κατάλαβες;
- ✍ Εντόπισε στον πίνακα ένα σημείο ηρεμίας κι ένα σημείο έντασης.
- ✍ Θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε το έργο νεκρή φύση (Νεκρή Φύση είναι η ζωγραφική άψυχων αντικειμένων).
- ✍ Είναι μια πραγματική εικόνα; Ποια είναι τα εξωπραγματικά στοιχεία του έργου;
- ✍ Βρες μια λέξη για να χαρακτηρίσεις τη ζωγραφική του Γουναρόπουλου.
- ✍ Φαντάσου και γράψε μια μικρή ιστορία

τους απέναντι στη σύγχρονη τέχνη. Σιγά σιγά τα ίδια τα παιδιά αφήνονται να επιλέξουν τα έργα στα οποία θα σταθούν και θα σχολιάσουν.

Στη συνέχεια κάθε ομάδα παιδιών προμηθεύεται ένα φυλλάδιο εργασίας που περιέχει φύλλα δραστηριοτήτων, έξι συνολικά, ένα για κάθε πίνακα. Οι δραστηριότητες ακολουθούν τέσσερα διαδοχικά στάδια προσέγγισης: δες - πες - περιγράψε, ψάξε - βρες - ανάλυσε, σκέψου - σύνδεσε - ερμηνεύσε, κρίνε<sup>3</sup>. Κάθε ομάδα υιοθετεί ένα έργο, το ανακαλύπτει στην αίθουσα, τα παιδιά κάθονται στο πάτωμα μπροστά του και με τη βοήθεια του φύλλου δραστηριοτήτων προσπαθούν να το προσεγγίσουν με στόχους, που κλιμακώνονται σταδιακά, την παρατήρηση, την υπόθεση, την κρίση (συγκλίνουσα σκέψη) και τη φαντασία (αποκλίνουσα - δημιουργική σκέψη). Υπάρχουν φύλλα δραστηριοτήτων για τα έργα: Ο ζωγράφος και η μούσα του (1932), Ψάρια και Κανάτι (1937), Χέρια που σκάνουν γυναικείο κεφάλι αγάλματος (1940), Γυναίκα σύμβολο (1947), Γυναικείες μορφές στη θάλασσα (1959-60), Τοπίο, γυναικεία μορφή και περιστέρι (1966), Γυναικεία μορφή πάνω σε βράχια (1973). Οι πίνακες που επιλέχθηκαν εκπροσωπούν όλες τις σημαντικές περιόδους του έργου του ζωγράφου, προσεγγίζονται εύκολα από τα παιδιά, φανερώνουν τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο καλλιτέχνης, συνδέονται με χαρακτηριστικές στιγμές από τη ζωή και το έργο του και είναι μοιρασμένοι σ' όλες τις αίθουσες της πινακοθήκης.

Οι δραστηριότητες στο τέλος του φυλλαδίου έχουν δημιουργικό χαρακτήρα, αποτελούν κεντρίσματα αποκλίνουσας σκέψης και απελευθέρωσης της φαντασίας: «Αν έπρεπε να διαλέξεις πέντε από τα έργα της πινακοθήκης για να τα στείλεις σε μια διεθνή έκθεση, ποια θα πρότεινες;» «Αντέγραψε την υπογραφή του ζωγράφου. Ποιες ιδιαιτερότητες έχει η υπογραφή του Γιώργου Γουναρόπουλου; Με ποιο τρόπο θα υπέγραφες τα δικά σου έργα;» «Αν ήσουν δημοσιογράφος και συνομιλούσες με το ζωγράφο τι θα τον ρωτούσες;» «Ψάξε να βρεις έναν πίνακα που μυρίζει, είναι βαρύς, μας ζεσταίνει, μας συγκινεί, είναι χαρούμενος, είναι λυπημένος.» «Διάβασε το κείμενο που περιγράφει τη ζωή του Γιώργου Γουναρόπουλου. Στη συνέχεια προσπάθησε να συντάξεις το χρονολόγιο της ζωής του. Ποιο γεγονός από τη ζωή του ζωγράφου θεωρείς σημαντικότερο και γιατί;» «Διάβασε το κείμενο στο οποίο αναλύεται το έργο του ζωγράφου. Στη συνέχεια ξεχώρισε τις λέξεις που χαρακτηρίζουν τα χρώματα, τα θέματα, τις γραμμές και την τεχνική του ζωγράφου.» «Φτιάξε το δικό σου έργο, με την τεχνική του Γουναρόπουλου.» «Διάλεξε έναν πίνακα και προσπάθησε να τον ζωντανέψεις. Φαντάσου και γράψε την ιστορία του σε πεζό ή έμμετρο λόγο (ποίημα).» «Άκουσα, διάβασα, έμαθα για τη Villa Bianca. Ζωγράφησε οτιδήποτε σ' άρεσε στο κτίριο.»

Μετά τη συμπλήρωση των φύλλων εργασίας κάθε ομάδα ανακοινώνει μπροστά στο έργο τις απόψεις της στα άλλα παιδιά και ακολουθεί συζήτηση. Εναλλακτικά, η

## Ίδέες και δοκιμές μέσα από την τάξη

προσείσαση αυτή μπορεί να γίνει στην τάξη με την βοήθεια των έργων σε οθόνη.

### Μετά την επίσκεψη

Οι δραστηριότητες<sup>4</sup> συνεχίζονται στο σχολείο:

- Μοιράζεται στις ομάδες των παιδιών κείμενο της ολάντας Χατζή<sup>5</sup>, στο οποίο περιγράφεται η ζωή και το έργο του ζωγράφου. Το κείμενο διαβάζεται σιωπηρά και στη συνέχεια κάθε ομάδα διαμορφώνει το χρονολόγιο της ζωής του Γ. Γουναρόπουλου και επιλέγει λέξεις για να χαρακτηρίσει το έργο του στις κατηγορίες: χρώματα, έμματα, γραμμές και σχήματα, τεχνοτροπία.

- Τα παιδιά - δημοσιογράφοι με τη βοήθεια του ασηντόφωνου παίρνουν συνέντευξη από τους συμμαθητές τους ή άλλους επισκέπτες της πινακοθήκης. Οι απαντήσεις ακούγονται στην τάξη.

- Ζωγραφίζεται ή κατασκευάζεται με κολάζ η αφίσσα της έκθεσης.

- Οι πίνακες ζωντανεύουν. Κάθε ομάδα παιδιών επιλέγει έναν πίνακα και τον αναπαριστά παντομιμικά.

- Τα παιδιά κόβουν λεπτομέρειες από έγχρωμα φωτοαντίγραφα των έργων, τα κολλούν στο χαρτί και συμπληρώνοντας συμπληρώνουν την εικόνα χρησιμοποιώντας τη φαντασία τους.

- Το έγχρωμο φωτοαντίγραφο ενός πίνακα κόβεται στη μέση, κάθετα ή διαγώνια, έτσι ώστε να μείνει μισό. Το υπόλοιπο σκιπάρεται από τα παιδιά γρήγορα και υθόρμητα.



- Ζωγραφίζεται οτιδήποτε άρεσε στα παιδιά από το κτίριο (Villa Bianca). Μια εικόνα, μια λεπτομέρεια ή ολόκληρο το κτίριο.

- Τα παιδιά διαλέγουν έναν πίνακα και γράφουν την ιστορία του σε πεζό ή έμμετρο λόγο (ποίημα).

Οι δημιουργίες των παιδιών (κείμενα και ζωγραφίες) παρουσιάζονται στους τοίχους της τάξης ή στους διαδρόμους του σχολείου.

### ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Ανάλογο εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο: Σταύρος Γρόσδος, «Δημιουργική επίσκεψη στην Πινακοθήκη - Η Πινακοθήκη της Ρόδου», περ. Ρωγμές, τεύχος 4/1999, σσ. 12-13.
2. Συμμετείχαν οι μαθητές/τριες του 2ου Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου του Π.Τ.Δ.Ε. - Α.Π.Θ. και του 96ου Δημοτικού Σχολείου Θεσσαλονίκης κατά τη σχολική χρονιά 2001-2002.
3. Laura Charman, Διδακτική της τέχνης, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1993.
4. Περισσότερες δραστηριότητες στο: Σταύρος Γρόσδος, «Η προσέγγιση της ποδηλαστικής κληρονομιάς στο μάθημα της εικαστικής αγωγής», περ. Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ. 96 - 97/1997.
5. Γιολάντα Χατζή, Έλληνες Ζωγράφοι - 20ος αιώνας, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1990, σ. 22.